

Capitolul I

Nulitatea actelor procedurale

Secțiunea 1. Cereri în justiție

§1. Cerințe comune tuturor cererilor

I. Obiect juridic necorelat cu temeiul juridic al cererii. Calificare juridică. Finalitate

C. proc. civ., art. 84
C. civ., art. 948, 975

Chiar dacă obiectul cererii a fost formulat în termenii unei cereri în constatare a nulității absolute a contractului de vânzare-cumpărare, față de invocarea expresă și a dispozițiilor art. 975 C. civ. ce reprezintă sediul acțiunii revocatorii la îndemâna creditorului, cât și față de motivarea în fapt a cererii, în mod corect instanța a corelat finalitatea urmărită de reclamant prin promovarea acțiunii cu dispozițiile art. 975 C. civ., ale cărei cerințe de aplicabilitate au fost verificate în speță.

Reclamantul nu tinde la însăși desființarea retroactivă a actului juridic, ci doar la inopozabilitatea acestuia față de sine în calitate de creditor, în scopul urmăririi unicului bun din patrimoniul debitorului pentru satisfacerea creanței.

*C.A. București, Secția a IX-a civilă și
pentru cauze privind proprietatea intelectuală,
decizia nr. 427/R din 22 iunie 2006, nepublicată*

Prin sentința civilă nr. 1121 din 25 februarie 2005, Judecătoria Sectorului 4 București a respins ca neîntemeiate excepțiile privind lipsa calității procesuale active și prescripția dreptului la acțiune, ambele invocate de pârâți. Totodată, a admis acțiunea formulată de reclamantul L.O. împotriva pârâților C.I., C.V., C.P., C.N. și A.A. și, în consecință, a declarat nul contractul de vânzare-cumpărare autenti-

ficat de BNP C.M.P. sub nr. 3218 din 16 august 2001 încheiat între pârâții din cauză pentru imobilul situat în București, Sector 4, cu cheltuieli de judecată.

S-a reținut, în considerentele sentinței, ca fiind întemeiate pretențiile reclamantului fundamentate în drept pe dispozițiile art. 966 și 968 C. civ., pe de o parte, iar, pe de altă parte, pe dispozițiile art. 975 C. civ., întrucât actul are o cauză ilicită și imorală, fiind încheiat în fraudă drepturilor creditorului. În acest context, s-a reținut că părțile contractante au fost de rea-credință la momentul încheierii actului, urmărind paralizarea unei eventuale executări silite a creanței reclamantului împotriva pârâtului C.I. (...).

În privința legitimării procesuale active, s-a apreciat că aceasta subzistă, în raport de prevederile expresiei invocate ale art. 975 C. civ., în persoana creditorului, chiar dacă la momentul încheierii actului acesta nu avea o creanță certă împotriva pârâtului.

Potrivit art. 975 C. civ., o acțiune în anularea actelor viclene întocmite de debitor în prejudiciul drepturilor sale este și la îndemâna creditorului virtual, în favoarea căruia se prefigurează în viitor o creanță împotriva debitorului.

În ceea ce privește prescripția dreptului la acțiune, s-a apreciat că excepția este neîntemeiată, întrucât nulitatea ce afectează actul de vânzare-cumpărare este absolută, ca atare acțiunea este imprescriptibilă.

Apelul declarat de pârâți împotriva sentinței menționate a fost admis prin decizia nr. 796 din 24 noiembrie 2005 a Tribunalului București, Secția a IV-a civilă, și, drept urmare, s-a dispus schimbarea în parte a sentinței apelate, în sensul revocării contractului de vânzare-cumpărare nr. 3218 din 16 august 2001, fiind menținute celelalte dispoziții ale sentinței referitoare la respingerea excepțiilor procesuale.

Pentru a pronunța această decizie, instanța de apel a apreciat că, deși instanța de fond a reținut în mod corect situația de fapt și incidența dispozițiilor art. 975 C. civ., în mod eronat s-a aplicat sancțiunea nulității contractului de vânzare-cumpărare.

Pe temeiul de drept arătat, sancțiunea aplicabilă în cazul admiterii acțiunii revocatorii este inopozabilitatea față de creditor a actului fraudulos, creditor care va putea urmări bunul ce formează obiectul actului ca și cum acesta nu ar fi ieșit niciodată din patrimoniul debitorului.

În consecință, se impune revocarea, și nu anularea actului ce produce efecte numai între creditori și terțul dobânditor, în măsura prejudiciului suferit de către creditor, adică în limitele creanței sale, actul rămânând valabil între părțile care l-au încheiat.

Instanța de apel a confirmat considerentele primei instanțe privind respingerea excepțiilor procesuale în considerarea calității reclamantului de creditor al părților și, totodată, a unui termen de prescripție de 30 de ani, respectiv termenul general prevăzut de art. 1890 C. civ., aplicabil atât în cazul acțiunii revocatorii cât și al acțiunii în constatarea nulității absolute al unui contract de vânzare-cumpărare.

Împotriva deciziei menționate, au declarat recurs părțile, criticând-o pentru nelegalitate în temeiul dispozițiilor art. 304 pct. 6, 7, 8 și 9 C. proc. civ.

Prin motivele de recurs, au fost criticate soluția și considerentele instanței de apel în privința excepțiilor procesuale invocate de părți în fața primei instanțe.

Astfel, în ceea ce privește calitatea procesuală activă, excepția invocată ar fi trebuit admisă în virtutea obiectului cererii reprezentat de constatarea nulității absolute a contractului de vânzare-cumpărare.

Deși s-a invocat nulitatea absolută, susținerea lipsei discernământului unuia dintre coproprietari, respectiv a lui C.I., constituie un motiv de nulitate relativă, situație în care sancțiunea poate fi invocată numai de către părțile contractante, nu și de către terți din categoria cărora face parte reclamantul din cauză.

În ceea ce privește termenul de prescripție, s-a susținut că, în considerarea aceleiași cauze de nulitate relativă a actului juridic, operează termenul general de prescripție de 3 ani care începe să curgă de la data încheierii contractului, 16 august 2001, fiind în mod evident depășit la data introducerii cererii de chemare în judecată – 17 noiembrie 2004.

Recurenții au criticat considerentele instanței de apel relative la obiectul cererii deduse judecării, ca fiind revocarea contractului de vânzare-cumpărare, ipoteză în care ar opera un termen de prescripție de 30 de ani. Prin aceste considerente – au susținut recurenții – instanța de apel și-a depășit rolul activ interpretând acțiunea principală față de motivarea în fapt a acesteia, fără însă a observa petitul explicit formulat precum și motivarea în drept, respectiv: constatarea nulității absolute a contractului pentru lipsa discernământului și lipsa unei cauze licite în temeiul art. 948 pct. 2 și 4, art. 966, 968 și 975

C. civ. Recurenții au criticat și constatarea instanței de judecată în sensul că debitorul este în stare de insolvabilitate (...).

Examinând decizia atacată prin prisma criticilor formulate în motivarea căii de atac și a actelor dosarului, Curtea apreciază că recursul nu este fondat.

În analiza motivelor de recurs întemeiate pe dispozițiile art. 304 pct. 6, 7, 8 și 9 C. proc. civ., instanța apreciază că se impune, în primul rând, stabilirea certă a cadrului procesual din punct de vedere obiectiv conturat prin pretențiile deduse judecătii, constatare ce interesează dezlegarea tuturor aspectelor de drept presupuse de criticile recurenților.

Contrar susținerilor recurenților, reclamantul a indicat temeiul de drept al pretențiilor formulate în cauză ca fiind reprezentat atât de dispozițiile art. 948 pct. 2 și 4 cu referire la art. 966 și 968 C. civ., cât și ale art. 975 C. civ., mențiune expresă ce se regăsește în precizarea cererii depusă pentru termenul de judecată din 28 ianuarie 2005 în fața Judecătoriei, ca urmare a dispoziției instanței de indicare a temeiului juridic de la primul termen de judecată reprezentat de termenul din 14 ianuarie 2005.

Ca atare, chiar dacă obiectul cererii a fost formulat în termenii unei cereri în constatare a nulității absolute a contractului de vânzare-cumpărare (respectiv, a celui autentificat sub nr. 3218 din 16 august 2001 încheiat între părțile din cauză), față de invocarea expresă și a dispozițiilor art. 975 C. civ. ce reprezintă sediul acțiunii revocatorii la îndemâna creditorului, cât și față de motivarea în fapt a cererii, Curtea apreciază că în mod corect instanța a corelat finalitatea urmărită de reclamant prin promovarea acțiunii cu dispozițiile art. 975 C. civ., ale cărei cerințe de aplicabilitate au fost verificate în speță.

O asemenea interpretare a finalității era necesară în raport de faptul că temeiurile de drept invocate de reclamant se excludeau reciproc, fiind vorba despre sancțiuni de drept material diferite, respectiv nulitatea și revocarea actului juridic, impunându-se raportarea la intenția reclamantului urmărită prin promovarea acțiunii.

Or, reclamantul nu tinde la însăși desființarea retroactivă a actului juridic, ci doar la inopozabilitatea acestuia față de sine în calitate de creditor în scopul urmăririi unicului bun din patrimoniul debitorului pentru satisfacerea creanței.

În considerarea interesului pentru inițierea executării silite imobiliare, se apreciază ca fiind corectă interpretarea dată de instanțele de

fond actului juridic dedus judecării, ce au utilizat argumente pertinente și concludente, acordând întocmai ceea ce s-a cerut.

Pentru aceste considerente, nu subzistă cazurile de modificare prevăzute de art. 304 pct. 6, 7 și 8 C. proc. civ., criticile pe aspectele relevate urmând a fi înlăturate.

Dat fiind obiectul cererii, astfel cum se conturează din raportarea la dispozițiile art. 975 C. civ., respectiv revocarea contractului de vânzare-cumpărare, sunt neconcludente criticile recurenților relative la neîntrunirea legitimității procesuale active din perspectiva caracterului nulității ce afectează contractul de vânzare-cumpărare, de vreme ce nu sancțiunea nulității este cea vizată de acțiunea formulată în cauză.

În ceea ce privește prescripția dreptului la acțiune, Curtea reține, de asemenea, că susținerile pe acest aspect din motivele de recurs derivă din același caracter al nulității pretinse a opera în cauză.

Verificând acest aspect de drept material prin prisma cererii de revocare a contractului de vânzare-cumpărare, Curtea apreciază că într-adevăr este operant un termen de prescripție extinctivă de 3 ani, și nu de 30 de ani, astfel cum a considerat instanța de apel, însă nu pentru argumentele recurenților care, după cum s-a arătat anterior, sunt neconcludente, din moment ce vizează un alt obiect și o altă cauză juridică ale cererii de chemare în judecată.

Acțiunea revocatorie este una personală, tinzând la valorificarea unui drept de creanță, și nu a însuși dreptului real de proprietate, astfel cum s-ar deduce din considerentele instanței de apel, ce a aplicat norma de drept comun reprezentată de art. 1890 C. civ.

Dată fiind finalitatea urmărită, prevederile Decretului nr. 167/1958 sunt pe deplin aplicabile, în raport de care, în lipsa unei norme speciale de reglementare a ipotezei acțiunii revocatorii, se impune o interpretare logică, prin metoda analogiei, a normei reprezentate de art. 9 alin. (2), vizând acțiunea în anularea unui act juridic (...).

Prin urmare, în mod corect a fost respinsă și excepția prescripției dreptului material la acțiune, criticile pe acest aspect fiind înlăturate ca nefondate.

În ceea ce privește cerințele acțiunii revocatorii prevăzute de art. 975 C. civ., Curtea constată că în mod corect instanțele de fond au apreciat că sunt întrunite în speță (...).

Față de considerentele expuse, Curtea constată că instanța de apel a constatat în mod corect ca fiind întrunite cerințele prevăzute de art. 975 C. civ., motiv pentru care nu subzistă cazul de modificare prevăzut de art. 304 pct. 9 C. proc. civ.

2. Cerere în justiție greșit intitulată. Finalitatea exercitării unei căi de atac. Rolul activ al instanței

C. proc. civ., art. 84, art. 129 alin. (4), art. 287 alin. (1)

Potrivit art. 84 C. proc. civ., instanțele de judecată trebuie să soluționeze o cerere în justiție în raport cu conținutul acesteia, iar nu după denumirea sa greșită.

Dacă din analiza conținutului cererii rezultă fără vreun dubiu scopul urmărit de partea care a depus-o, și anume sesizarea instanței de apel, în exercitarea rolului său activ, această instanță ar fi trebuit să se socotească investită cu soluționarea unei căi de atac, chiar dacă cererea nu a fost intitulată „apel”.

C.S.J., Secția comercială, decizia nr. 1570 din 5 martie 2002, www.scj.ro

Prin sentința civilă nr. 353 din 25 iulie 2000, Tribunalul Călărași a anulat ca netimbrată acțiunea reclamantei SC D.C. SRL, reținând că aceasta nu a dat curs obligației legale de a achita taxa judiciară de timbru în suma precizată de instanță.

Apelul declarat de reclamantă a fost respins ca tardiv, prin decizia nr. 3145 din 3 noiembrie 2000 a Curții de Apel București secția comercială și de contencios administrativ, pentru depășirea termenului de 15 zile, prevăzut de lege.

Reclamanta a declarat recurs susținând că în mod greșit i s-a respins apelul ca tardiv, de vreme ce, din actele depuse la dosar, rezultă că a fost declarat la 28 iulie 2000.

Recursul este fondat, pentru cele ce urmează. Potrivit art. 84 C. proc. civ., instanțele de judecată trebuie să soluționeze o cerere în justiție în raport cu conținutul acesteia, iar nu după denumirea sa greșită.

În această situație, instanța de apel, în exercitarea rolului ei activ, trebuia să soluționeze cererea reclamantei ca un apel după conținutul acesteia, iar nu să considere apel revenirea asupra acestei cereri și care s-a făcut mult mai târziu, abia la 14 septembrie 2000. Or, din analiza conținutului cererii, neexistând niciun dubiu cu privire la scopul urmărit de partea care a depus-o, și anume sesizarea instanței de apel, rezultă că aceasta este o cale de atac chiar dacă nu a fost intitulată apel.

Întrucât reclamanta a făcut dovada că a declarat apelul în termenul prevăzut de lege, la data de 28 iulie 2000, sentința împotriva căreia s-a îndreptat fiind pronunțată la 25 iulie 2000, rezultă că în mod greșit i s-a respins apelul ca tardiv.

Pe cale de consecință, recursul a fost admis, decizia a fost casată, iar cauza trimisă spre rejudecare la aceeași instanță.

3. Cale de atac. Principiul legalității. Soluționare sub o denumire greșită. Consecințe

C. proc. civ., art. 84, art. 261 alin. (1) pct. 3,
art. 299, art. 402 alin. (2)

Indicarea greșită de către judecătoria a denumirii căii de atac aflate la dispoziția părților nu poate conduce la înfrângerea principiului legalității cu privire la căile de atac prevăzute de lege în diferite materii.

Dacă recursul împotriva sentinței pronunțate în contestația la executare a fost deja soluționat, chiar dacă sub denumirea greșită de „apel”, un nou recurs este inadmisibil în raport cu dispozițiile art. 402 alin. (2) C. proc. civ., potrivit cărora hotărârea pronunțată cu privire la contestația la executare se dă fără drept de apel.

*I.C.C.J., Secția civilă și de proprietate intelectuală,
decizia nr. 532 din 27 ianuarie 2005, în B.J. – bază de date*

Prin cererea înregistrată la 17 iunie 2003 pe rolul Judecătoriei Sibiu, T.E. a solicitat, în contradictoriu cu S.P. și Biroul Executorului Judecătoresc C.I., anularea procesului-verbal de sechestru definitiv și a publicației de vânzare imobiliară din 12 mai 2003, întocmită în dosarul execuțional nr. 31 din 2003.

Judecătoria Sibiu, prin sentința civilă nr. 6321 din 20 octombrie 2003, a admis contestația la executare precizată, a anulat formele de executare, respectiv procesul-verbal de sechestru definitiv, publicația de vânzare imobiliară și procesul-verbal de licitație din 16 iunie 2003, reținând, în esență, că T.E. nu avea calitatea de debitor al intimitei, pentru a i se pune în vânzare partea sa din apartamentul nr. 24 din Sibiu.

Prin decizia nr. 331 din 3 martie 2004, Curtea de Apel Alba Iulia a respins calea de atac formulată de executorul judecătoresc și credi-

toarea S.P., decizie împotriva căreia a declarat recurs creditoarea S.P., invocând incidența motivelor de casare prevăzute de art. 304 pct. 8 și 3 C. proc. civ. Astfel, S.P. susține că soții T. i-au fraudat drepturile, astfel încât greșit contestația la executare a fost admisă.

La termenul din 27 ianuarie 2005, Înalta Curte a pus în discuție excepția admisibilității prezentului recurs, în raport cu dispozițiile art. 402 alin. (2) C. proc. civ. Excepția este fondată și, fiind admisă, recursul se va respinge ca inadmisibil.

Potrivit art. 402 alin. (2) C. proc. civ., hotărârea pronunțată cu privire la contestația la executare se dă fără drept de apel, cu excepția hotărârii pronunțate în temeiul art. 400¹ și art. 401 alin. (2) C. proc. civ. (neincidente în speță).

Aceasta înseamnă că hotărârea dată asupra contestației la executare este supusă unei singure căi de atac, aceea a recursului. Or, în cauză, astfel cum a rezultat din expunerea lucrărilor dosarului, s-a soluționat deja calea de atac permisă de lege, prin decizia Curții de Apel Alba Iulia.

Indicarea greșită de către judecătoria a denumirii căii de atac aflate la dispoziția părților nu poate conduce la înfrângerea principiului legalității cu privire la căile de atac prevăzute de lege în diferite materii.

De aceea, văzând că un recurs împotriva sentinței pronunțate în contestația la executare a fost deja soluționat de Curtea de Apel Alba Iulia (chiar dacă sub denumirea greșită de „apel”), prezentul recurs apare ca inadmisibil în raport cu dispozițiile art. 402 alin. (2) C. proc. civ.

4. Obiect al cererii clar exprimat. Calificare juridică din oficiu. Încălcarea principiului disponibilității. Limitele rolului activ al instanței

C. proc. civ., art. 82, art. 84, art. 112 pct. 3,
art. 129 alin. (2), art. 294

Obiectul pretențiilor deduse judecării fiind clar exprimat, intervenția instanței de judecată în sensul recalificării acțiunii nu numai că nu era necesară, însă ar fi echivalat cu o încălcare a principiului disponibilității, potrivit căruia este la latitudinea reclamantului alegerea mijloacelor procesuale considerate drept adecvate împlinirii finalității urmărite.

Nu se poate imputa instanței de apel nici absența rolului activ ce s-ar fi putut manifesta în sensul clarificării obiectul cererii, întrucât relevarea situației juridice reale s-a produs abia în faza apelului, moment procesual la care o modificare a acțiunii introductive ar fi fost tardivă, în considerarea dispozițiilor imperative din materia judecării apelului.

*C.A. București, Secția a III-a civilă,
decizia nr. 1920 R din 12 septembrie 2003*

Deliberând asupra recursului civil de față, constată următoarele. Prin sentința civilă nr. 6847 din 21 iunie 2001, pronunțată de Judecătoria Sectorului 1 București, a fost admisă excepția invocată de pârâta Municipiul București, prin Primarul General și, în consecință, s-a respins cererea formulată de reclamanții S.H. și S.L., constatându-se că o cerere cu obiect și cauze identice între aceleași părți a fost soluționată definitiv și irevocabil prin sentința civilă nr. 11639/2000 a Judecătoria Sectorului 1 București.

Apelul declarat împotriva sentinței menționate a fost admis prin decizia civilă nr. 60 din 18 ianuarie 2002, a Tribunalului București, Secția a V-a civilă și de contencios administrativ, dispunându-se anularea sentinței și reținerea cauzei pentru evocarea fondului, în considerarea faptului că hotărârea anterioară în legătură cu care s-a reținut existența autorității de lucru judecat nu a vizat însuși fondul cauzei, ci a avut în vedere doar neregularitatea cadrului procesual subiectiv.

Evocând fondul cauzei, prin decizia civilă nr. 383 din 17 februarie 2003, Tribunalul București, Secția a V-a civilă a respins cererea ca neîntemeiată, reținându-se în considerentele hotărârii că reclamanții nu au solicitat constatarea nulității absolute a însuși contractului de donație autentificat sub nr. 1367 din 30 martie 1963, ci doar anularea actelor de trecere a imobilului în proprietatea statului în baza a două decizii administrative.

Prin aceste acte nu s-a transmis însuși dreptul de proprietate asupra imobilului în patrimoniul statului, ci au avut valoarea unei acceptări a cererii de donație formulate de proprietarul S.S., respectiv de preluare pe cale administrativă a imobilului în patrimoniul Sfatului Popular al Raionului 30 Decembrie.

Împotriva deciziei menționate, au declarat recurs reclamanții, invocând prevederile art. 304 pct. 8, 9 și 10 C. proc. civ.

1. Prin motivele de recurs, s-a susținut că instanța de apel a interpretat în mod greșit actul dedus judecării, în sensul că solicitarea de constatare a nulității a vizat actele administrative succesive, în loc de contractul de donație însuși.

Recurenții au susținut că interpretarea corectă a cererii ar fi putut fi realizată prin raportare la motivele de fapt și de drept invocate, respectiv violența exercitată de către funcționarii de stat asupra proprietarului imobilului, ce reprezintă o cauză de nulitate a însuși actului translativ de proprietate.

Pe de altă parte, instanța ar fi trebuit să țină cont de faptul că reclamanții nu au beneficiat de asistență juridică și avea îndatorirea de a le atrage atenția reclamanților asupra termenilor confuzi în care a fost formulată cererea, punându-le în vedere să clarifice obiectul pretențiilor deduse judecării.

2. Recurenții au pretins, totodată, că instanța de apel nu s-a pronunțat asupra probei testimoniale administrate, la care face referire în treacăt, fără să o analizeze din punctul de vedere al valorii probatorii.

Or, această probă era esențială pentru dezlegarea pricinii, în condițiile în care martorii audiați au relatat despre starea fizică și morală a donatoarei de la momentul contractării, precum și despre presiunile făcute asupra sa pentru a se obține oferta de donație și actul în sine.

3. S-a susținut încălcarea prevederilor art. 948 alin. (2) și (4), art. 953, art. 814 alin. (2) și art. 955-957 C. civ.

Recurenții au pretins că s-a apreciat în mod greșit valabilitatea actului de donație, cu toate că acesta s-a întemeiat pe o pretinsă datorie a autoarei lor către stat, care nu izvora însă dintr-un titlu constituit legal și nu era, ca atare, certă, lichidă și exigibilă, fapt de natură a crea cadrul unui abuz împotriva proprietarului imobilului.

Examinând decizia atacată prin prisma motivelor de recurs și a actelor dosarului, Curtea constată că recursul nu este fondat.

1. Prin cererea de chemare în judecată, s-a solicitat constatarea nulității actelor de trecere în patrimoniul statului a imobilului situat în București, Sector 1, precizându-se explicit că cererea vizează două decizii administrative emise în anul 1963, respectiv nr. 689 din 8 martie, prin care se acceptă oferta de donație a autoarei reclamanților, S.S., și nr. 489 din 8 mai, prin care se preia în fapt bunul.

Mai mult, motivele de fapt și de drept invocate sunt concordante cu obiectul acțiunii, reclamanții făcând referire la condițiile în care s-au întocmit oferta, respectiv actul de acceptare a donației, susținându-se că niciunul dintre aceste acte nu a îndeplinit cerința formei autentice